

במרכז

שנת הלשון במערכת החינוך

שפת האם שלי

ציפי מזר

מהי שפת האם שלי?

מהי שפת האם שלי?

אימא שלי לא נולדה בעברית. גם אבא שלי לא. הם נולדו בהונגרית. את שפת האם שלהם אני לא יודעת לדבר. היא המוזיקה של חיי. אני מכירה בה כל צליל וכל טונציה, אך לא מבינה את רוב המילים. אני נמשכת אל שפת האם שלהם כמו אל מגנט. בכל פעם שאני מריחה את הצלצול של השפה במבטא של קופאית בסופרמרקט או קול בטלפון, אני 'חוקרת' את המדבר או את המדברת על מוצאם. הגעגוע הזה שלי התגבר מאז שהוריי הלכו לעולמם.

קשה לי להבין את הפרדוקס: הרי שמעתי בילדותי ובנעוריי את השפה הזאת סביבי כל הזמן. הוריי דיברו בה בינם לבין עצמם וגם עם חבריהם הטובים. אם כך, כיצד ייתכן שאחי ואני לא למדנו לדבר ולהבין את שפתם?

לעובדה הזו יכולים להיות כמה הסברים. האחד - שאנחנו, אחי ואני, אטומים לשפות. להסבר הזה יש לי דווקא הוכחה טובה שמבטלת אותו: שנינו אנשי לשון...

הסבר אחר, הגיוני יותר: לא רצינו ללמוד את השפה שהביאו ההורים 'משם'. היא לא שלנו. ההסבר הזה מתקבל על הדעת, אם זוכרים את התקופה (שנותיה הראשונות של המדינה) ואת הגיל שלנו (ילדים, ואחר כך נערים מתבגרים). ילדים לא תמיד רוצים להבין את ההורים שלהם. בדור של מהגרים יש ילדים שמתביישים בהורים הגלותיים שלהם (לא אנחנו...!)

הסבר נוסף, גם הוא ברוח התקופה: ההורים לא רצו שאנחנו, הצברים החדשים, נלמד את שפת הגלות. כך קרה בבתים רבים.

והסבר אחרון שנכון בכל תקופה ובכל מקום: ההורים רצו לשמור לעצמם שפה שבה יוכלו לדבר בינם לבין עצמם, 'כדי שהילדים לא ישמעו', 'כדי שהילדים יבינו'...

כמובן שהם לא הצליחו. את השפה לא הבנו, אבל הרגשנו. אי אפשר היה 'למכור' אותנו בשום שפה... אני דווקא זוכרת את עצמי מבקשת מאימא ללמד אותי הונגרית. גם שירים בהונגרית רציתי ללמוד. הייתה לי מחברת שבה כתבתי עם אמא את החלופות בהונגרית ל: עגבנייה, ביצה, לחם, חלב, אני אוהבת, אני רוצה, לאכול, ללמוד, לנגן...

היא הייתה מורה נהדרת, אבל נשארתי תמיד ברמת מתחילים.

מאמע לשון (Mame Loshn)

גם היידיש הייתה שפת האם שלהם. מאמע לשון. אם בהונגרית קלטתי את המוסיקה, ביידיש קלטתי את הנשמה ואת העסיסיות. ואיזו עסיסיות...

הדברים התפרסמו לרגל יום שפת האם הבינלאומית בשער **למתחיל**, שבועון החדשות בעברית קלה בהוצאת האגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך.

ציפי מזר היא עורכת שער **למתחיל**.

כאן הפגנתי יכולות למידה טובות יותר. אני לא יודעת למה: אולי כי הרגשתי שהיא 'שלנו'. ואולי מפני שהיא ספוגה בעברית, והעברית ספוגה בה. ואולי מפני שהיא נשמעה גם בבתים של חברותיי (הפולניות...). את המשיכה והאהבה שלי ליידיש אני מממשת בהליכה להצגות תיאטרון היידיש שפיל' ובהתמוגגות משירים ביידיש. לשירים ביידיש יש לי פינה חמה בלב ובאצבעות. כילדה למדתי את השירים מאבא וליוויתי אותו בפסנתר כששר אותם בערגה. אויפן פריפעטשיק... אַ יידישע מאַמע... ראָזשינקעס מיט מאַנדלען...

שפת התפילה

הוריי נולדו בהונגריה וביידיש, אבל שפת התפילה שלהם הייתה עברית. העברית היפהפייה של התפילה ושל התנ"ך. לימים, כשעלו לארץ, למדו הוריי גם את שפת ההווה והיומיום. אני למדתי את העברית מהם, אבל שלטתי בה טוב מהם. כמו שכבר כתב אפרים קישון (תארו לכם כמה התענגתי על המבטא ההונגרי שלו...): זוהי ארץ שבה הורים לומדים את שפת האם מפי ילדיהם. כל בן של מהגרים יודע שתפקידו לקרוא ולפענח להורים את המכתבים הבלתי מובנים להם שהם מקבלים מהממסד, לכתוב עבורם מכתבים רשמיים ולתקן לפעמים שגיאות כתיב בפתק למורה. למדתי מהוריי מילים וביטויים רבים בכל השפות שבהן הם דיברו. רבים מצלצלים באוזניי עד היום: אדרבה, כבדהו וחשדהו, אומר ועושה, מדבר ומקיים, להכעיס (ובגרסת הסלנג העברי: אבצלוכס = אויף צו להכעיס), תכשיט, אַ-שוקל ...

אז מהי שפת האם שלי?

- שפת האם שלי היא עברית היונקת מכל המקורות הללו. ומהי העברית בשבילי?
- החיבור החזק והשורשי לעם, לארץ, לישראליות, לעבר ולהווה.
  - החיבור לשפת התנ"ך ולארון הספרים היהודי.
  - המוזיקה היפה ביותר. כל דגש, כל דיבור רהוט שמקפיד על כללי הדקדוק גורמים לי הנאה של ממש.
  - השפה של ילדיי.
  - אהבה ללשון בני אדם ולקשר ביניהם.
  - חיפוש מתמיד ומציאה של היגיון ושל קשר בין המילים, בין מחשבות למציאות והתפעלות מהם.
  - אהבה למשחקי מילים, לשעשוע, ליצירתיות, להומור.
  - לימוד מתמיד ואין סופי.
  - התחדשות.
  - זו השפה היחידה שבה אני יכולה להביע את עצמי בדיוק כמו שאני רוצה.
- השליטה המלאה הזאת בשפה, שלעולם לא אוכל להשיג אותה בשום שפה אחרת, היא הכלי החשוב והחיוני ביותר בחיי, ולכן לא אוכל לחיות בשום מקום אחר בעולם. העולם שלי מתנהל בעברית.